

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Kitüntetések. Ő cs. és apostoli kir. Felsége dr. SEBESTYÉN Gyula osztályigazgatónak a m. kir. udvari tanácsosi címet, dr. GULYÁS Pál egyetemi magántanárnak, folyóiratunk szerkesztőjének pedig a háború alatt szerzett érdemei elismeréséül a II. oszt. polgári hadi érdemkeresztet méltóztatott legkegyelmesebben adományozni.

Kinevezések. Ő cs. és kir. apostoli felsége dr. MELICH János osztályigazgatói címmel és jelleggel ellátott múzeumi igazgatóőrre osztályigazgatóvá méltóztatott legkegyelmesebben kinevezni. — A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úr dr. SULICA Szilárd és dr. HOLUB József őri címmel és jelleggel ellátott segédőröket múzeumi örökké, dr. SIKABONYI Antal fizetéstelen segédőrre pedig fizetéses múzeumi segédőrré méltóztatott kinevezni.

Halálozások. BORSOS István ref. főgimnáziumi tanár, a pápai ref. főiskola könyvtárosa 1918 április 12-én, tevékeny életének 55. évében Pápán jobblétre szenderült. BORSOS István a magyar könyvtári irodalom egyik derék művelője volt. Főmunkája e téren: *A pápai ev. ref. főiskola könyvtárának katalogusa és rövid története.* (Pápa, 1901. 8-r. 732. 2 l.) címen jelent meg s egyik legelső terméke annak a mozgalomnak, melyet a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelősége FRARNÓI Vilmos és FEJÉRPATAKY László égisze alatt vidéki könyvtáraink reorganizálása érdekében oly szép sikerrel megindított. Emlékét kegyelettel őrizzük. — Sokkal közelebből érinti könyvtárunkat az a veszteség, mely dr. VÁCZY Jánosnak, a m. n. múzeumba berendelt középiskolai tanárnak 1918 augusztus 1-én Kecskeméten történt elhunytával érte a hazai könyvtárügyet. VÁCZY közpályáját a M. N. Múzeum könyvtárában kezdette meg, melynek tisztviselői karából azonban néhány év múlva a kedvezőtlen előlépési viszonyok folytán kivált s a középiskolai tanár rögzös pályáján folytatta működését, mely a magyar irodalomtörténeti kutatás szempontjából egyike a figyelemre legméltóbbaknak. Életének utolsó éveiben, belefáradva a tanításba, ismét visszatért első szerelméhez, a M. N. Múzeum Orsz. SZÉCHÉNYI-könyvtárához s bár a súlyos kór, melynek végül is áldozatul esett, erősen aláásta szervezetét, törhetetlen munkakedvvel fogott egy újabb nagyszabású irodalmi vállalkozás, a múzeum irodalmi levelestárának regesztaszzerű feldolgozásához. Sajnos, ez érdemes dolgozat, melyből mult füzetünkben közöltünk hosszabb mutatványt, töredékben maradt, pedig ha elkészül, méltó párja lesz vala annak a kimeríthetetlen irodalomtörténeti adattárnak, mellyel *Kazinczy Ferenc levelezése* címén ajándékozta meg a magyar tudományosságot. Sírjára dr. SEBESTYÉN Gyula múzeumi osztályigazgató tette le a M. N. Múzeum kegyeletének koszorúját. Áldott emlékét örökre hirdetni fogják művei. —

Szeptember utolsó napján dőlt ki az élők sorából a budapesti Városi Könyvtár igazgatója, dr. SZABÓ Ervin, akinek a főváros e legújabb intézménye megteremtésében kiváló része volt. SZABÓ Ervin Szlanczán (Árva vm.) született 1877 augusztus 22-én. A gimnáziumot Ungvárt végezte, még pedig a VII. osztályig SCHLESINGER Ármin néven. Jogi tanulmányait Bécsben és Budapesten végezte s utóbbi helyen államtudományi doktorátust is szerzett. Könyvtári szolgálatát a képviselőházi könyvtárnál kezdette, ezután a budapesti kereskedelmi és iparkamara könyvtárosa lett s mint ilyen a DEWEY-féle tizedes szakkönyvtár szerinti állította fel e szakkönyvtár anyagát, melyről fényes kiállítású jegyzéket is kiadott. 1904-ben lépett a főváros szolgálatába, mint a statisztikai hivattal közös igazgatás alatt álló városi könyvtár tiszviselője, 1909-ben főkönyvtárossá lépett elő, 1911-ben pedig megválasztották az akkoriban önállósult Városi Könyvtár igazgatójává, melyet teljesen az amerikai Public Library-k típusa szerint formált át, már amennyire ezt a mi pénzügyi viszonyaink megengedték. A könyvtárt eredetileg pusztán közművelődési célok szolgálatába kívánták állítani, de SZABÓ, mint vérbeli szociologus és szélsőséges szocialista, legott kibővítette a programot és különös súllyal fejlesztette a könyvvállomány szociológiai részét. Bár igyekezett a beszerzéseknél minden irányt szóhoz juttatni, exponált egyénisége akaratlanul is abba a hirbe hozta a vezetése alatt álló intézetet, mintha pártpolitikai célokat szolgált volna. Mint a halála alkalmából egyik legmeghittebb barátja tollából megjelent nekrológban olvasunk (Világ 1918. okt. 1.) tényleg teljesen szakítani akart a könyvtár enciklopedikus rendeltetésével s terve szerint «egy nagyszabású Institut Solvay alakult volna ki belőle a hazai szociológiai kutatás számára». — Könyvtárosi pályája előtt belső dolgozótársa volt a *Népszavának* s több éven át szerkesztette a *Népszava*-naptárt. Tudományos dolgozatainak nagy része is a szocialista eszmék szolgálatában állott s különös kedvvel művelte a röpirat-irodalmat, még pedig részben álnév alatt. Könyvtártani dolgozatai a Magyar Könyvszemlében, a Városi Szemlében, a Népművelésben, a Huszadik Században, a Könyvtári Szemlében s a Városi Könyvtár Értesítőjében láttak napvilágot s részben polemikus, részben propagatív jellegűek. Fő művei az iparkamarai könyvtár már említett jegyzéke s a Dewey-rendszer átdolgozása. G. P.

Helyreigazítás a Régi Magyar Könyvtárhoz. SZABÓ Károly a HUNYADI Ferenc szerette Trója-história első ismert kiadásának (Kolozsvár, 1577) két ép példányát említi (R. M. K. 130.) Az egyik a Nemzeti Múzeumé (HORVÁT Istvántól), a másik a FÁY-könyvtaré. (Tibolddáróc.) Ezek közül az utóbbi a tulajdonos halálával ismeretlen helyre került, az első pedig nem bizonyult épnek, mert az utolsó levele elé kötött három levél egy másik nyomtatványból, a hasonló tárgyú és hasonló nyomású Lévai Névtelen széphistóriájától (R. M. K. 120.) került. Kár, hogy a hiányt annak idején ki nem egészítették a Nemzeti Múzeum duplumpéldányából, mely azóta RÁTH György tulajdonába s innen a M. Tud. Akadémia könyvtárába került, mert ez viszont az elején hiányos ugyan, de a végén teljes. Így tehát e kolozsvári editio princepsből ezidőszentig egyetlen ép példányt sem ismerünk.

Viszont azonban az előbb említett három betoldott levéllel részben

kiegészül egy másik editio princepsünk, a Lévai Névtelen *Páris és Görög Iloná*-ról szóló széphistóriája, melynek első ismert kiadásából (Kolozsvár, 1576.) szintén csak FÁY Alajos könyvtárában volt egyetlen ép példány s ez eltűnt, míg a Nemzeti Múzeum példánya (JANKOVICSTÓL), melyből eddig csak tíz levél volt meg, kiegészül tizenháromra. (Az egész eredetileg 24 levélből állott.) K. Gy.

Még egy szó a magyar közművelődési könyvtárakról címen MIHALIK József hosszú tanulmányt közöl a *Múzeumi és Könyvtári Értesítő* f. évi 94—112. lapján, melyet legnagyobb sajnálatomra nem hagyhatok megjegyzés nélkül. MIHALIK azzal vezeti be értekezését, miszerint a «Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsát senki sem illetheti azzal a szemrehányással, hogy a magyar könyvtárak ügyét s vele kapcsolatban a nemzeti művelődés nagy kérdéseit állandóan kellő figyelemmel nem (*sic*) kísérte volna». Ezt a vádat ugyan senki sem hangoztatta s mint a valósággal homlokegyenest ellenkezőt nem is hangoztathatta volna, cáfolása tehát valóságos szélmalomharc, mely csak arra jó, hogy MIHALIK öt lapon át újra leközhessen mindazt, amit folyóiratában mások erre nézve már régebben közöltek s hogy annál élesebben kidomborodjék az a nagy érdeme, mely őt ebben a kérdésben megilleti. «Elméletileg — úgymond — elég sokat s igen jó tanításokat kaptunk, de sehonnán sem jött gyakorlati tanács, sőt ellenkezőleg, a súlyos pénzügyi helyzet s a társadalmi nehézségek miatt már le is mondtunk arról a reményről, hogy a közművelődési könyvtárakat egyhamar felállíthatjuk». Erről a lemondásról ugyan nincs tudomásom, de világért sem akarnám eloltani azt a szép görögützet, mely oly előnyös megvilágításba van hivatva helyezni MIHALIK József páratlan érdemeit. Mert valóban páratlan érdemnek kell minősítenünk azt, hogy egy kérdésben, melynek megoldásánál a hazai kulturpolitikai és gyakorlati könyvtárügy oly kiváló szakférfiai, aminőket az Orsz. Tanács sorában tisztelhetünk, tanácstalanul állanak, ime jön egy providenciális férfiú, aki «spontán elhatározás»-ból «kimutatta», hogy «a közművelődési könyvtárakat az érdekelt közönség aránylag igen csekély megterhelésével nyomban meg lehetett teremteni anélkül, hogy az államtól újabb áldozatokat kértünk volna». Csakis MIHALIK közismert szerénységének kell betudnom, hogy amikor megállapítja, hogy «tervezete több helyről lelkes fogadtatásra talált», mindössze két tőle függő könyvtár vezetőségét s egy állami támogatást kérő város tanácsát említi meg. Említi továbbá «a könyvtári ügyek legelső hazai szakértőjét», akinek MIHALIK dolgozatáról az a véleménye, «hogy nagy hálára köteleztem (t. i. MIHALIK) magam iránt a könyvtárügyek minden igaz barátját, mert olyan programot adtam, melynek megvalósításával méltó feladat betöltéséhez juthat bármely kulturális intézmény». Nem tudom, ki ez a «legelső hazai szakértő» s nem is kutatom, mert ilyen kizárólagos értékeléseknek, melyek mindig egyéniek s csak arra jók, hogy egy csomó embert ok nélkül megsértsenek, elvi ellensége vagyok. Csak utalok arra, hogy közel jár hozzá, bár távolról sem éri el azt az entuziazmust, melyet FERENCZI Zoltán, szintén kiváló könyvtári szakember tanusított MIHALIK József tervezete iránt s melyet MIHALIK 1917 november 26-án hozzám intézett leveléből sietek hozzáférhetővé tenni a szakköröknek. FERENCZI — írja MIHALIK — «1914. évi munkám megjelenése és annak alapos

átolvasása, mondhatnám: *megtanulása* után nyíltan kijelentette, hogy eszmémért «kezet csókolhat» nekem a Tanács, mert örök időkre *hozzá méltó programot* adtam neki eszmémmel és annak gyakorlati kivitelével». ¹

Én a magam részéről FERENCZI e véleményét, legnagyobb sajnálatomra nem oszthatom, még pedig nemcsak azért nem, mivel férfiaknak még képlegesen sem szoktam kezet csókolni, hanem azért sem, mivel MIHALIK «eszméjét» azon megoldási módok sorába kell soroznom, amelyek közül a KOLUMBUS tojásáé közmondásossá vált.

MIHALIK «eszméje» ugyanis abban áll, hogy a falusi népkönyvtárak létesítésére és fejlesztésére szánt összeg nagy része, évenként 85.264 K, eredeti rendeltetésétől elvonatva, fordíttassék a közművelődési könyvtárak céljaira. Aki ismeri, hogy az Orsz. Tanács javadalma mily nevelésesen csekély még a falusi népkönyvtárak létesítésére is s hogy e téren nálunk még milyen végtelenül sok a teendő, az ezt az «eszmét» lelkesedéssel aligha fogja üdvözölni, hanem — miként jómagam is tettem *Könyvtári problémák* c. tanulmány-sorozatomban — csakis jobb híjján, mint kényszermódozatot teheti magáévá.

MIHALIK ezután újból elmagyarázza, mint képzeli korszakos «eszméje» gyakorlati megvalósítását s úgy tesz, mintha csupán ismételné azt, amit régebben elmondott. Szerencsére nem ez a valóság. Eredetileg u. i. MIHALIK csupa egyforma típusú könyvtár létesítését hozta javaslatba egyenkint 21.316 K költséggel, melyek mindegyike évenként kapna 3000 K fejlesztési segílyt, továbbá a vándoroltatás költségeire 600 K egyszersmindenkori és 150 K évi segílyt. Itt pedig «különböző helyeken különböző fok szerint létesülő könyvtárak»-ról beszél, ami lényegesen más és úgylátszik *Könyvtári problémák* c. könyvem vonatkozó fejezetének az eredménye. Ugyanígy megváltoztatja tervezetének azt a lehetetlen pontját is, hogy minden könyvtár egyetlenegyszer kapna a vándoroltatáshoz szükséges ládákat, még pedig egyforma számban, tekintet nélkül a könyvtár részére beosztandó körzet nagyságára. Egyebekben azonban ragaszkodik régi tervéhez, különösen ami az egyes városoktól megkívánt anyagi áldozat nagyságát illeti. Vagyis a szerinte 6000 és 18.000 kötet közt váltakozó nagyságú könyvtárak berendezésére mindegyik város egyformán fizetne egyszersmindenkorra 2000 K-t, helyiségbérré 800 K-t, személyi kiadásokra 3200 K-t, fűtés és világításra pedig 600 K-t. Hogy ez a terv mily nevelésesen abszurd, ezt nemcsak minden könyvtári szakember, hanem minden józanul gondolkozó ember be kell hogy lássa. MIHALIK azonban mindezzel igen meg van elégedve.

Annál kevésbbé van megelégedve MIHALIK *Könyvtári problémák* c. igénytelen művem vonatkozó fejezetével, melyben roppant sok kifogásolni valót talál. Mielőtt kifogásait sorra venném, kénytelen vagyok kijelenteni, miszerint MIHALIK téved, amikor azt állítja, hogy dolgozatomat az ő «felkérésére és ösztönzésére» írtam. Amikor a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úr az Orsz. Tanács elnökének és az orsz. főfelügyelőnek együttes feltérjesztésére, az eredetileg könyvtári felügyelői állásnak kontemplált másod-

¹ Az aláhuzások, idézőjelek nem tőlem valók.

előadói állásra, pályázat mellőzésével, e sorok íróját kinevezte, tette ezt annak a kérelemnek a méltánylásával, hogy oly könyvtári szakférfiú kerüljön a Főfelügyelőség státusába, aki «egész idejét, szakképzettségét és munkaerejét a vidéki könyvtárak fejlesztésére és azok személyzetének elméleti és gyakorlati kiképzésére» fordítja. Midőn kineveztetésem alkalmából br. WLASSICS Gyula tanácselnök, FRAKNÓI Vilmos orsz. főfelügyelő és dr. MAJOVSZKY Pál min. tanácsos előtt megjelentem s az urak jóindulatát megköszöntem, mindhárman érdeklődtek ama munkaprogramm iránt, melyet a hazai könyvtárügy fejlesztése érdekében megvalósítani szeretnék s az ő ösztönzésükre foglaltam írásba s tettem közzé a Tanács és Főfelügyelőség hivatalos közlönyében dolgozatomat. MIHALIK, sajnos, oly kevésbé ösztönzött, hogy többszöri előterjesztésem dacára sem tette részemre lehetővé főbb vidéki könyvtáraink helyszíni megvizsgálását s így kénytelen-kelletlen azokra az adatokra voltam utalva, melyek a *Magyar Minervában* olvashatók, még pedig jobbra ez évkönyv 1904. évfolyamára, mint a legutolsóira, melyet könyvtárilag képzett s a könyvtári kérdések iránt kellő érzékkel bíró szakemberek szerkesztettek.

MIHALIK ezután megállapítja, hogy művem «nem az első kísérlet az úgynevezett közművelődési könyvtárak felállítására vonatkozólag» s ezzel oly színben tüntet fel, mintha én azt valaha is állítottam volna. Aki ismeri *A nép-könyvtárak szervezése, fentartása és kezelése* c. művemet, velem együtt napirendre térhet a neveltséges vád fölött, mert e mű beszédes tanubizonysága annak, hogy kellőképp ismerem e kérdés multját és történetét. Egy másik vádja, hogy az elnöki beszédekről, FERENCZI Zoltán értekezéseiről és MIHALIK munkálatáról nem emlékezem meg érdemleges módon. Erre csak az a feleletem, hogy br. WLASSICS Gyula e téren is szerzett hervadhatatlan érdemeire kellőképp rámutattam anélkül, hogy épen MIHALIK, mint szerkesztő szerint máris túlságosan hosszúra nyult dolgozatomban újra hasábokon keresztül kivonatoltam volna remek közgyűlési beszédeit, melyek a *Múzeumi és Könyvtári Értesítő* olvasói előtt amúgy is ismeretesek voltak. MIHALIK dolgozatára is utaltam, de hogy bővebben nem foglalkoztam vele, annak egyik oka, hogy kerültem minden polémiát. Ami végül FERENCZI Zoltán dolgozatait illeti, ezek taglalásába a mondott okokon kívül már azért sem bocsátkoztam, mert nem az volt a célom, hogy a közművelődési könyvtárak ügyében elhangzott nézeteket és ismertetéseket pragmatice tárgyaljam, hiszen ez egymagában kitenne egy egész kötetet, mivel a közművelődési könyvtárak ügyében nemcsak a *Múzeumi és Könyvtári Értesítőben* megjelent dolgozatokat, hanem egy egész könyvtárra való ismerem, hanem csak az, hogy állásomból kifolyó munkaprogrammot adjak.

MIHALIK ezután azzal vádol, hogy munkaprogrammom «túlságosan sematikus», az övé ellenben, aki ABC... Z városokról beszél s valamennyit egy kaptafára húzza, nem az. Aki az igazságot ennyire kétféle mértékkel méri, azzal bajos vitatkozni. Legyen elég annyi, hogy a könyvtár élő szervezet, melynek individuális fejlődését előre kicirkalmazni még eddig semminemű kulturpolitikusnak és könyvtári szakembernek sem sikerült még akkor sem, ha oly sok elavult statisztikai adatot sorakoztat fel, mint ahogy most *utólag* MIHALIK teszi.

Ami a városok hozzájárulását illeti, MIHALIK azzal vádol, hogy «lényegileg» itt az ő «gondolatait» tulajdonítottam el. Ez határozott tévedés. E feltételek között egy sincs, amely ne volna meg az Orsz. Főfelügyelőség ama feltételei között, melyek e testület *keletkezése óta* a múzeumok és könyvtárak állami segélyezésének elvi alapjai, amikor MIHALIKnak még semmi része sem volt az ügyek intézésében, de bent foglaltatnak azokban a feltételekben is, melyek ugyancsak MIHALIKtól függetlenül az Orsz. Tanács népkönyvtárainak szétosztásánál is kezdettől fogva érvényben állanak. MIHALIK ezután kifogásolja, hogy míg pl. Hajdú vármegye területén őt közművelődési könyvtárt tervezek, addig pl. Abauj-Torna vármegyében beérem egygel. Ennek oka amellett, hogy Hajdúmegye legszínmagyarabb s kulturális szempontból leginkább felkarolandó megyéink egyike, főleg az, hogy a megye őt népes várost foglal magában, míg Abauj-Torna vármegye területén Kassán kívül egyetlen oly község sincs, melynek lakossága elérné az 5000 lelket. Népesebb városokban pedig könyvtárpolitikát vándorsorozatokkal még akkor sem lehet kivinni, ha a vándorolni szándékolt könyvsorozatok egy formán 100—100 kötetből állanak is.¹

MIHALIK szerint «nem vehetjük *kielégítő ténykedésnek* a könyvanyag olyatén vándoroltatását, hogy egy-egy 1000-nél kevesebb lakóval bíró helység 10 hónapra egyetlen 10 kötetből álló csomagot kapjon kölcsön», ezt azonban tudtommal egy szóval sem mondtam. Csak utaltam arra, hogy még ily minimális méretek mellett is pl. Baranya vármegye 292 községére 359 ötkilós könyvcsomagot kell számítanunk, vagyis az anyakönyvtár 3590 kötetét 15,360 K értékben. MIHALIK *ideális (!)* tervszövege szerint a könyvtár időtlen-időkéig 20 sorozattal volna kénytelen dolgozni egyenkint 100 kötettel, vagyis jelen esetben minden község kapna minden *15-ik évben* 100 kötetet. Szerintem 15 év alatt pedig 150—750 kötetet. Hogy melyik a jobb a két terv közül, azt nyugodtan bizom bármely elfogulatlan illetékes szakember döntésére. Ideálisnak persze egyik sem ideális, amint nem ideálisok azok az eszközök sem, melyek rendelkezésünkre állnak. Őt árpakenyérből és két halból csak Krisztus urunk tudott ötezer embert jóllaktatni.

Teljesen tarthatatlan MIHALIK azon felfogása, hogy a vándorsorozatok az állandó könyvtárakat pótolhatnák; arra kell törekednünk, hogy minden községben létesüljön legalább egy, a község lakosságának arányához mért fix könyvtár, melynek állandó anyagát a vándorsorozatok csak kiegészítik. Szükség esetén beérhetjük az ifjúsági könyvtárakkal is, melyek a népoktatási törvény értelmében úgyis minden népiskola mellett kell, hogy létesüljenek s amelyeket más könyvtár hiányában ma is használnak a felnőttek.

MIHALIK nem tartja «szerencsésnek» azt a tervemet sem, hogy az egyes községek a kikölcsönzött könyvek után bizonyos — igen szerény — illetéket, tervezetem szerint évi 4—20 K-t tartoznának lefizetni. Ezt az összeget a köl-

¹ Tájékoztató megjegyzem, hogy az Orsz. Tanács népkönyvtári szakbizottsága által a Tanácsnak kivételre ajánlott tervezetem Gömörben is, Zalában is 2—2 közművelődési könyvtár létesítését vette tervbe, még pedig MIHALIK itt legújabb dolgozatától teljesen függetlenül.

csönvevő könyvtár, ha a saját fix jövedelméből lefizetni nem tudja, könnyen beszedheti olvasási díjakból. Tíz jól megválasztott, ujság ingerével ható könyvet 10 hónap alatt pesszimista számítással legalább 80-szor lehet megforgatni, egy-egy használat tehát 5 fillérbe kerül, vagyis oly kis összegbe, melyet még a MIHALIK által annyira lebecsült magyar áldozatkészség is megbír. Persze arra, hogy egy-egy község az anyakönyvtárból évenként 1000 kötetet vegyen kölcsön, mint könyvtári szakember soha sem gondoltam. Ahol akkora — vagy akár csak évi pár száz kötet is — az újdonságszükséglet, ott önálló, még pedig jól dotált önálló könyvtár van szükség. Vagyis ragaszkodni kell ahhoz, amit az Orsz. Tanács már több ízben hangoztatott, hogy legalább minden 5000 lakossal bíró községben legyen önálló, fejlődésképes könyvtár.

Ha azt akarjuk, hogy az egyes kölcsönvevő községek minden anyagi hozzájárulás nélkül használhassák az anyakönyvtárakat, akkor le kell tennünk arról a gondolatról, hogy városi könyvtárakra bizzuk a köröztetést, mivel a városi könyvtárakra a város saját jövedelméből szükségképpen sokkal többet kell, hogy áldozzon, mint amennyit az állam a mai budget alapján áldozhat s emellett igen ritka esetekben fog abba beletörődni, hogy az általa dotált személyzet a városi feladatoktól idegen célokra felhasználtassék. Losonc város a pl. annyira megijedt MIHALIK «eszméjé»-től, hogy máris visszautasította az állami segélyezést s attól tartok, hogy ha kivitelre kerül az «eszme», ez az eset nem marad egyedül. Talán célszerűbb volna a köröztetés szerepével megbizandó közművelődési könyvtárakat vármegyei könyvtárakként létesíteni, melyek fentartásához a megyeszékhely külön is hozzájárulna, mivel egyúttal a székhely városi könyvtárának a szerepét is betöltené, vagy pedig ki kellene kötni, hogy a megye a körözésre vállalkozó városi könyvtárak részére megfelelő évi segélyt tartozik megszavazni. E két mód mindegyike célravezető s kétségkívül kevésbé komplikált, mint az általam elsősorban ajánlott mód, melynek egyetlen, de rendkívüli előnye az, hogy rászoktatja az egyes községeket a könyvekért hozandó közvetlen áldozatra.

GULYÁS PÁL.